

Stamler Lajos: Emlék(mű) 1-2016

Csiba Erika

60 évvel ezelőtt...

(56-os kiállítás a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben)

Sokszor fel sem fogjuk, mennyi minden történik a nagyvilágban, akár csak egy nap leforgása alatt. Hallgatjuk a híreket vezetés közben, nézzük a híradót vacsora alatt, olvassuk a hírfolyamot kávéasztal mellett..., folyamatosan zúdul ránk az információdömping. Ám legtöbbször ezek a történések túl távolinak tűnnek kényelmes otthonainktól, ezért valójában észre sem vesszük, hogy nem mások, mint a történelem apró darabjai. Amit ma a híradóban hallottam, azt a gyerekeim a történelemkönyvekből tanulja majd. Bár még viszonylag fiatal vagyok, tanúja voltam háborúknak, elnök- és pápaválasztásoknak, recesszióknak és természeti katasztrófáknak szerte a világban. Mindezt a modern hírközlésnek köszönhetően. Nekem szerencsém van, sosem kellett félnem, hogy mire hazaérek, lebombázzák az otthonom, vagy ha leírom a véleményem, munkatáborba küldenek. Nem

Oroszy Csaba:
Az '56-os tábla
-2016

Budaházi Tibor:
Jel 1
-2016

Tűloldal:

Tánczos György:
Bukott szentháromság
-2016

Farkas Ferenc:
1956
-2016

volt ez mindig így. Arról, hogy milyen volt ezt testközelből átélni, én már csak riportokban, vagy az egyre fogyatkozó idősebb rokonoktól hallhatok. Többek közt ezért is fontos, hogy ezek az emberek elmeséljék történeteiket és mi, a fiatalabb generáció megemlékezzünk róla. Kiváltképp, ha olyan eseményekről van szó, melyek a történelemre és a mai nemzedékre egyaránt hatással voltak.

Idén ősszel a 20. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseményéről, az 1956-os forradalom 60. évfordulójáról emlékezünk meg. Zalaegerszegen a Keresztury Dezső Városi Művelődési Központ szervezett *Október végi tiszta lángok 1956-2016* címmel programsorozatot e jeles ünnep alkalmából. A cél az volt, hogy az évfordulót minden eddiginél szélesebb körben és összefogással elevenítsük fel, és megemlékezzünk a forradalom hőseiről, áldozatairól és eseményeiről, kiváltképp Zalaegerszeg történetében betöltött szerepéről. A szervezők a megemlékezés mellett fontosnak tartották, hogy egy kiállítás segítségével azok a generációk is közel kerülhessenek az eseményekhez, akik nemcsak a forradalmat, de a korabeli Magyarországot, vagy még csak a '80-as évek puha diktatúráját sem élték át, és ennek segítségével lássák és értsék a totalitárius sztálinista elnyomó rendszertől való szabadulni vágyást, a haza szabadságáért való küzdelmet és a forradalom leverését követő véres megtorlásokat.

A kiállításra a Városi Hangverseny- és Kiállítóterem a megyében élő, vagy ahhoz kötődő képzőművészek számára hirdette meg, a programsorozattal azonos című, *Október végi tiszta lángok 1956-2016* pályázatát, melynek témája értelemszerűen a 60 évvel ezelőtti forradalom és szabadságharc eseményeinek megidézése volt. A műveket háromtagú zsűri bírálta el, mégpedig: Kiss Bódog Zoltán, a Magyar Politikai Foglyok Szövetségének Zala Megyei elnöke; Aknay János, Kossuth-díjas

festő- és szobrászművész; valamint Tóth Csaba, Munkácsy-díjas festőművész. A szakmai zsűri három kiemelkedő pályamunkát díjazott: Budaházi Tibor *Jelek I-II.* és *1956* című, vegyes technikával készült műveit, Stamler Lajos *...Emlék(mű) 1-3.* című fotótechnikával készült sorozatát, valamint Tóth Norbert *Nubes I-II.* című, vegyes technikával készült képeit. Összesen 36 műalkotás érkezett a pályázatra, a díjazottakon kívül 17 másik művész részvételével. Az alkotásokat október 21. és november 19. között nézhet meg a közönség.

A kiállítás rögtön Budaházi *1956* című művével indul. A nagyméretű kép a maga letisztult belső világában képes összefoglalni az események komplexitását. A fehér háttér előtt, mely a tisztaságot szimbolizálja, vörző szögesdrót húzódik, felette vörössel átírt „1956” felirat. Minimális motívummal, egyszerűen jelképezi a menekülni vágyó, de a határon fennakadt és a rendszer ellen lázadó, de erőszakosan visszavert résztvevőket egyaránt. Budaházi másik két képén sem viszi túlzásba kommunikációs eszközeit: az egyik a lyukas zászlót, másikon a hatalmat tükröző, de helyéről kicsit megbillent „vörös” csillagot ábrázol, valamint mindkettőn szerepel az „1956” évszám is. Mint ahogy kollektív emlékezetünkbe, úgy vésődik az alkotó fémnyomataiba a forradalom emléke.

Hasonlóan letisztultnak hathatnak Tóth Norbert alkotásai, ám annál jóval összetettebbek. *Nubes I-II.* című képeit szekkó technikával „rejtette el”, hasonlóképp, ahogy a Kádár-rendszer is megpróbálta elfedni a forradalom történéseit. Azonban, ha a mézsrétegre vizet permetezünk, feltárul előttünk az alkotás titka. Addig, amíg foglalkozunk a képpel, erőfeszítést teszünk annak megismerésére, vagyis ápoljuk emlékeinket, a mézsréteg sem fogja eltakarni a múltat. De mit is rejtenek a képek? Az '50-es években bevett módszer volt, hogy amíg az ÁVH foglyait kínozták, járómotorú Csepel teherautókat parkoltattak az épület előtt, hogy ne hallatszódjanak ki a jajveszékeltetések, mint ahogy Zalaegerszegen a Mártírok útján is. Ennek állít emléket a *Nubes I.* című mű. A másik kép is szervesen kötődik a városhoz: '56 decemberében a tüntető tömeg feszült várakozásáról emlékszik meg a mai Széchenyi téren, mielőtt a szovjet tankok bevonultak. Tóth képei tehát nemcsak szimbólumrendszerében, hanem technikájában is történelmi ihletésűek.

A harmadik díjazott Stamler Lajos *...Emlék(mű) 1-3.* digitális nyomatai több síkban jelenítik meg a forradalom felhevült, eufórikus hangulatát, majd az azt követő depressziót. A sorozat első képe világos, a reménnyel

teli felvonuló tömeget ábrázolja, felső síkjában egy mosolygó lánnyal. A második képen a fekete és a vörös szín szimbolizálja a véres harcokat, a tömeg feletti síkban már a szovjet tank uralkodik. A lezáró kép fekete komorsága pedig a harcok utáni erőszakos csendnek és áldozatainak állít emléket.

A pályázatra számos más technikával készült és más aspektusból ábrázolt pályamű érkezett, de nem hiába a fent felsorolt három lett a díjazott. A három alkotó művei egyszerűen, közérthetően, ugyanakkor átfogóan és komplex módon állítanak méltó emléket az 1956-os forradalomnak. Azonban nem szabad megfeledkezni a többi alkotásról sem, melyek közül kiemelkedik Tánczos György *Bukott szentháromsága*, Nemes László *1956* című installációja és Fabók-Dobribán Fatime tablója is. Tánczos portréi egy keresztet formáznak meg, a felső sorban Gerő Ernő, Sztálin és Rákosi Mátyás, alattuk Mindszenty József imára emelt kézzel. A kép címével is utal a hercegprímás 1956. november 3-ai beszédére, melyben „bukott rendszer örököseinek” nevezte a kor politikai vezetőit. Fabók-Dobribán Fatime számára az események drámaisága az emberi arckifejezéseken keresztül érezhető át. A korabeli fotók alapján készített arcképek hordozzák azok érzéseit, akik a forradalom idején vonultak utcára, mindent kockára téve. A *Tabló nevek nélkül* című alkotás mellőzi a nemes anyagok használatát, mivel akkor is felhasználtak mindent, amit tudtak. Lényeg a tartalom volt, pont ezért nem fontosak a nevek sem: a bátor, tette kész emberek ők, akik nem féltek kiállni hazájukért. Hasonló témát dolgoz fel Nemes László is. Installációján a földön heverő három büsztt festmény-szalagként folytatódik tovább és tör a magasba, rajta a hősi halottak szoborszerű portréjával, amelyek egyre halványulnak. A pályázók számos metaforát, jel- és emlékképet használtak fel alkotásaikban, ami egy rendkívül sokszínű kiállítást eredményezett.

Kiállítási enteriőr
Hadnagy György és
H. Póka Emőke
munkáival

